بسمه تعالی

صنعت حمل و نقل به عنوان یک حرکت اقتصادی، شامل آن بخش از فعالیت‌هایی است که با استفاده از کلیه شقوق حمل و نقل (جاده‌ای—ریلی—هوایی—دریایی) و با به کارگیری زیربناهای مربوطه وظیفه جابجایی کالا و حمل مسافر را بر عهده دارد. در جهان کنونی، بخش حمل و نقل از جمله بخشهای زیربنایی اقتصاد هر جامعه‌ای است که علاوه بر تحت تأثیر قراردادن فرآیند توسعه اقتصادی، خود نیز در جریان توسعه دچار تغییر و تحول می‌شود. حمل و نقل با ایفای نقش رابط میان تولید و مصرف به مثابه پلی است که بخشهای مختلف اجتماعی و اقتصادی هر جامعه‌ای با عبور از روی آن به سمت توسعه پیش می‌روند.

ایران امروز پس ازگذشت دو دهه از انقلاب شکوهمند خویش، اینک به اعتبار و به اتکای توان بالقوه در کلیه بخشهای گوناگون اقتصادی و از آن جمله بخش حمل و نقل در بستری هموارتر از گذشته، هدف توسعه و پیشرفت را نشانه رفته و امیدوار است با درایت و روشن بینی طراحان و معماران نظام نوین سیاسی و اقتصادی، موقعیت تاریخی و راهبردی خود را در کلیه زمینه‌ها بازیابد.

بخش حمل و نقل که هر ساله حجم انبوهی از کالا و مسافر را در سطح جهان جابجا می‌نماید، یکی از پشتوانه‌های مهم اقتصادی بسیاری از کشورها است وکشور ما بدلیل موقعیت جغرافیایی ممتاز و برخورداری از شبکه گسترده و کارآمد راههای ملی اعم از آزادراه ـ بزرگراه، راههای اصلی و فرعی، خطوط راه آهن و نیز وجود بنادر فعال در حاشیه دریای خزر، خلیج فارس و دریای عمان و فرودگاههای بین‌المللی و داخلی متعدد در سطح کشور مناسبترین راه ترانزیتی بین آسیا و اروپاست و در هزاره سوم چنین موقعیت ویژه و ارزشمندی می‌تواند مقدمات حضور پرتوان و مؤثر کشورمان را در مجموعه حمل و نقل جهانی فراهم سازد و نامگذاری روز ۲۶ آذر ماه از سوی شورای فرهنگ عمومی کشور بعنوان روز حمل و نقل، تاکیدی است بر چنین قابلیت و توانی که تنها با عزم واراده‌ای ملی تحقق پذیر است.

الف: بخش حمل و نقل جاده‌ای

در قلمرو جمهوری اسلامی ایران بالغ بر ۸۵ درصد از کل جابجایی بار و ۹۵درصد از کل جابجایی مسافر از طریق جاده صورت می‌گیرد و این شیوه حمل و نقل رایج ترین روش برای جابجایی کالا و مسافر در کلیه کشورها است در این بخش بالغ بر ۱۸۰ هزار دستگاه انواع وسایل نقلیه سنگین باری و نیز حدود ۶۰ هزار دستگاه وسیله نقلیه عمومی مسافری فعالیت دارند که به طور متوسط سالانه بالغ بر ۲۰۷ میلیون تن کالا و نیز حدود ۳۶۹ میلیون نفر مسافر را در کشور جابجا می‌کنند.

عمده ترین نقاط عبور مرزی جاده‌ای کشور عبارتند از :

۱ ـ بازرگان و سرو (هم مرز با ترکیه) ، خسروی (هم مرز با عراق) درغرب.

۲ ـ دوغارون (هم مرز با افغانستان) ، میرجاوه (هم مرز با پاکستان) درشرق.

۳ ـ آستارا، جلفا و بیله سوار (هم مرز با جمهوری آذربایجان) ، نوردوز (هم مرز با ارمنستان) ، اینچه برون، باجگیران، لطف آباد و سرخس (هم مرز با ترکمنستان) در شمال.

طول راههای برون شهری

نوع راه	دردست بهره برداری (کیلومتر)	دردست اقدام (کیلومتر)
آزاد راه	۸۹۰	۷۲۷
بزرگراه	۳۴۴۱	۱۱۱۷
راه اصلی	۲۲۲۰۲	ـــــــ
راه فرعی	۵۳۴۴۳	ـــــــ
راه روستایی	۸۶۲۰۹	ـــــــ
طول راههای کشور	۱۶۶۱۸۵کیلومتر	ـــــــ

ب ـ بخش حمل و نقل ریلی

راه آهن جمهوری اسلامی ایران دارای شبکه گسترده و کارآمدی است که از مرز رازی واقع در استان آذربایجان غربی به کاپیگوی ترکیه و از طریق راه آهن ترکیه به شبکه راه آهنهای خاورمیانه و اروپا و همچنین در مرز جلفا با ۱۴۶ کیلومتر راه آهن برقی از طریق جمهوری آذربایجان به شبکه سراسری راه آهن قفقاز و ماوراً قفقاز به جمهوریهای تازه استقلال یافته و در نهایت به راه آهن روسیه و در مرز سرخس از طریق راه آهن ترکمنستان به شبکه سراسری راه آهن کشورهای آسیای میانه و از طریق مرز میرجاوه به راه آهن پاکستان مرتبط است واز طریق بندر امام خمینی، بندرعباس، بندرخرمشهرو بندر امیر آباد به دریا متصل می‌باشد طول خطوط اصلی یک خطه و دوخطه موجود آن به ترتیب ۶۷۱۷ و ۳۹۳ کیلومتر می‌باشد که در سال ۱۳۷۸ جابجایی بالغ بر ۲۸ میلیون تن بار و ۱۱ میلیون نفر مسافر را در این شبکه انجام داده است. که البته با بهره برداری مناسب از زیربناها و سایر امکانات موجود حمل و نقل در ایران اسلامی همچون بنادر شمال ـ بنادر جنوب ـ ترمینالهای کانتینری ـ دریایی و مناطق آزاد تجاری و ترانزیت حمل و نقل کالا به اقصی نقاط دنیا از مرزهای ذکر شده از امکان توسعه بسیار خوبی نیز برخوردار می‌باشد.

ایستگاههای بزرگ و تشکیلاتی راه آهن در سطح کشور عبارتند از :

الف ـ محور جنوب

قم ـ اراک ـ اهواز ـ خرمشهر ـ بندرامام‌خمینی.

ب ـ محور شمالشرق

سمنان ـ شاهرود ـ مشهد ـ سرخس.

ج ـ محور شمالغرب

کرج ـ قزوین ـ زنجان ـ تبریز ـ جلفا ـ رازی.

د ـ محور جنوبشرق

قم ـ کاشان ـ اصفهان ـ یزد ـ کرمان ـ بندرعباس.

هـ ـ محور شمال

گرمسار ـ قائمشهر ـ ساری ـ بندرترکمن ـ گرگان.

مبادی ورودی و خروجی کالا های کشور از طریق راه آهن عبارتند از:

سرخس ـ جلفا ـ رازی ـ بندرامام ـ بندرعباس ـ خرمشهر ـ میرجاوه.

ج ـ بخش حمل و نقل دریایی

از زمانهای دور کشور ما به عنوان یکی از کشورهای مهم در زمینه مسائل دریایی محسوب و به لحاظ موقعیت جغرافیایی و همجواری با مهمترین و پرترددترین آبراههای بین المللی و اتصال این آب راهها از طریق شاهراه ترانزیتی به کشورهای آسیای میانه از اهمیت خاصی برخوردار است. جمهوری اسلامی ایران حدود ۲۷۰۰ کیلومتر مرز آبی دارد که ۷۰۰ کیلومتر آن در دریای خزر و ۲۰۰۰ کیلومتر آن در خلیج فارس و دریای عمان واقع است. در ایران ۱۱ بندرتجاری فعال (۳بندر در شمال کشور و ۸ بندر در جنوب) به امر خدمات حمل و نقل دریایی اشتغال دارند. بنادر تجاری شمال دارای ۱۱ اسکله به طول ۱۶۱۵ متر و بنادر جنوب دارای ۹۰ اسکله به طول تقریبی ۱۵۰۰۹ متر شامل اسکله کالاهای عمومی ـ کانتینری و فله‌ای و نفتی می‌باشند. در سال ۱۳۷۸ در این بنادر بترتیب ۴۲ میلیون تن و ۳۳ میلیون تن کالا تخلیه و بارگیری و نیز۱۳ میلیون نفر مسافر جابجا شده‌اند.

د ـ بخش حمل و نقل هوایی

کشور بزرگ اسلامی ایران بلحاظ موقعیت خاص جغرافیایی، وسعت سرزمین آبی و خاکی، پستی و بلندیهای مهم پیوسته، بیابانهای کویری و پراکندگی شهرها، و بعد مسافت بین شهرهای مهم نیاز وافر به حمل و نقل هوایی دارد و در راستای برآورد این نیاز نسبت به ایجاد فرودگاهها با کاربری مسافری، تجاری به صورت داخلی و بین المللی در سطح کشور اقدام لازم به عمل آمده به نحوی که در حال حاضر ۶۴ فرودگاه عملیاتی و ۱۹ فرودگاه غیرعملیاتی و در دست ساخت در کشورمان وجود دارد و صنعت حمل و نقل هوایی کشور در سال ۱۳۷۸، بالغ بر ۱۷ میلیون نفر مسافر و ۲۳۰۰۰ تن بار در پروازهای داخلی و ۳ میلیون نفر مسافر و ۳۷۰۰۰ تن بار در پروازهای خارجی را جابجا نموده‌است.

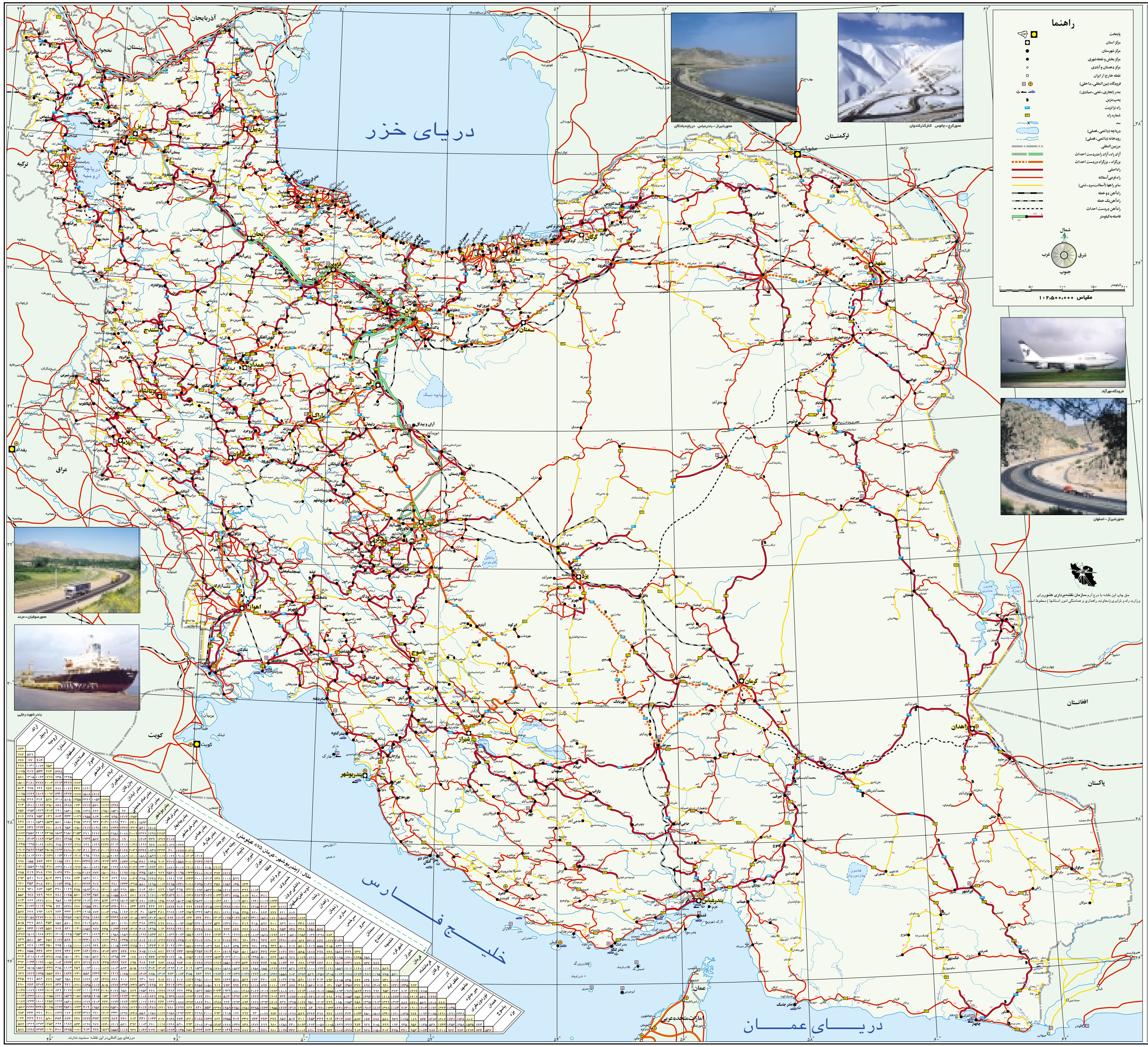

محورشیراز – بندرعباس دریاچه بختگان

محورکرج – چالوس کنارگذرکندوان

فرودگاه مهرآباد

محورشیراز – اصفهان

محورصوفیان – مرند

بندرشهید رجایی

حق چاپ این نقشه با درج آرم **سازمان نقشه‌برداری کشور** برای وزارت راه و ترابری (معاونت راهداری و هماهنگی امور استانها) محفوظ است.

مرزهای بین المللی در این نقشه، سندیت ندارند.